

Raad voor Strafrechtstoepassing
en Jeugdbescherming

S V&J/SG/DW

Parkstraat 83 Den Haag

Correspondentie:

Postbus 30137
2500 GC Den Haag

Telefoon (070) 361 93 00

Fax algemeen (070) 361 93 10

Fax rechtspraak (070) 361 93 15

Ministerie van Justitie
DROB/DIV/OAR/AL-OD

Dossier

Datum 21 DEC. 2011

Nuttige
bestemmings

Aanb.
recht

Door Reg. DSC kopie gezonden
aan SG/DW

Aan de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie
De heer mr. F. Teeven
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Betreft : Aanbieding advies conceptwetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang
Contactpersoon :
Doorkiesnummer :
E-mail :
Datum : 20 december 2011
Uw kenmerk :
Ons kenmerk :

Geachte heer Teeven,

Op 4 november 2011 ontving de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: Raad) van u een adviesaanvraag. De adviesaanvraag ziet op het conceptwetsvoorstel tot wijziging van Boek 1 en Boek 10 van het Burgerlijk Wetboek (BW) betreffende de huwelijksleeftijd, de huwelijksbeletselen, de nietigverklaring van een huwelijk en de erkenning van in het buitenland gesloten huwelijken (hierna: conceptwetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang). De Raad laat u graag het volgende weten.

Achtergrond wetsvoorstel

Uit de memorie van toelichting blijkt dat het doel van de in dit conceptwetsvoorstel voorgestelde maatregelen is om huwelijksdwang verder te beteugelen en de erkenning van in het buitenland gesloten huwelijken te beperken tot hetgeen in overeenstemming is met het in Nederland meer algemeen ervaren karakter van het huwelijk. De maatregelen betreffen een viertal onderwerpen:

1. het tegengaan van huwelijken die onder invloed van dwang worden gesloten;

2. het inperken van de mogelijkheid tot het sluiten van een huwelijk met een persoon die de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt;
3. het inperken van de mogelijkheid tot het sluiten van een huwelijk met een bloedverwant in de derde of vierde graad in de zijlinie;
4. het inperken van de mogelijkheid van erkenning in Nederland van een aantal nader te noemen rechtsgeldig in het buitenland gesloten huwelijken.

Voornoemde maatregelen gelden via de schakelbepaling van artikel 1:80a BW tevens voor het geregistreerd partnerschap.

Algemene opmerkingen

De Raad ziet af van advisering over het conceptwetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang voor zover dat ziet op meerderjarigen, omdat dit het adviesterrein van de Raad overstijgt. De Raad gaat graag in op het conceptwetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang voor zover dat gevolgen heeft voor minderjarigen. De Raad zal daarom ingaan op de maatregel, zoals voorgesteld onder punt 2 en de maatregel genoemd onder punt 4, voor zover deze ziet op minderjarigen.

Inperken van de mogelijkheid te trouwen voor minderjarigen

Voorgesteld wordt om de uitzonderingsgronden voor minderjarigen om een huwelijk te sluiten, af te schaffen. Nu geldt als hoofdregel dat de echtgenoten beiden achttien jaar dienen te zijn om te mogen trouwen (artikel 1:31 lid 1 BW). Hierop bestaan twee uitzonderingen, genoemd in lid 2 en 3 van dat artikel. Als de echtgenoten beiden zestien of zeventien jaar zijn en de vrouw een verklaring van een arts kan overleggen waaruit blijkt dat zij zwanger is, dan wel haar kind reeds ter wereld heeft gebracht, kunnen de echtgenoten trouwen (lid 2). Ook kan de minister van Veiligheid en Justitie ontheffing verlenen van de hoofdregel als sprake is van gewichtige redenen (lid 3). De leeftijd is momenteel op achttien jaar gesteld, omdat de wetgever huwelijken op een zeer jeugdige leeftijd niet wenselijk acht. Het gevolg van het huwelijk voor de minderjarige is dat hij van rechtswege meerderjarig wordt (artikel 1:233 BW). Hierdoor wordt de minderjarige handelingsbekwaam en kan hij onder andere het gezag over zijn kind uitoefenen. De meerderjarig verklaarde krijgt echter niet alle rechten van een meerderjarige: hij heeft bijvoorbeeld geen actief of passief kiesrecht.

Voorgesteld wordt om de uitzonderingen van lid 2 en 3 te laten vervallen. De memorie van toelichting zegt daarover (pagina 5): “Gelet op de kwetsbare positie van jongeren in een samenleving die steeds hogere eisen stelt aan hun beoordelingsvermogen en gelet op het feit dat het op zestien- of zeventienjarige leeftijd meerderjarig worden geenszins tot gevolg heeft dat daaraan alle rechten verbonden zijn die meerderjarigen vanaf achttien jaar kunnen uitoefenen, wordt voorgesteld om de uitzonderingen op het vereiste dat voor het aangaan van een huwelijk de leeftijd van achttien jaar moet zijn bereikt, te doen vervallen.”

Standpunt Raad

De Raad heeft met instemming kennis genomen van voornoemde maatregel. Minderjarigen zijn kwetsbaar en kunnen niet altijd de gevolgen van hun handelen overzien. Het sluiten van een huwelijk is een stap met vergaande consequenties en de Raad betwijfelt of zestien- en zeventienjarigen in staat zijn de consequenties van deze stap geheel te overzien. Bovendien blijkt uit de memorie van toelichting dat van de uitzonderingsmogelijkheden van artikel 1:31 lid 2 en 3 BW niet of nauwelijks gebruik wordt gemaakt.¹

Met het vervallen van de uitzonderingsmogelijkheden voor zestien- en zeventienjarigen om te trouwen, kan de zestien- of zeventienjarige vrouw enkel nog trouwen als zij meerderjarig is verklaard omdat zij haar kind wil opvoeden en verzorgen (artikel 1:253ha BW). Daarvoor moet zij een verzoek tot meerderjarigverklaring indienen bij de rechtbank. De kinderrechtster beoordeelt of het in het belang van de moeder en het kind wenselijk is dat de moeder meerderjarig wordt verklaard. Vervolgens kan de moeder het gezag over haar kind uitoefenen en kan zij op grond van het voorgestelde artikel 1:31 lid 2 BW ook trouwen.

De Raad wijst er echter op dat de in artikel 1:253ha BW aan minderjarige moeders geboden mogelijkheid om meerderjarig te worden verklaard niet primair is gegeven om minderjarige moeder in staat te stellen in het huwelijk te treden, maar om zelf haar kind te kunnen verzorgen en op te voeden. De Raad

¹ Uit pagina 4 van de memorie van toelichting blijkt dat er jaarlijks gemiddeld 10 zestienjarigen in het huwelijk treden en gemiddeld 31 à 32 zeventienjarigen, omdat sprake is van zwangerschap of een reeds geboren kind. Sinds 2007 zijn alle verzoeken om dispensatie op grond van gewichtige redenen afgewezen.

vraagt zich af of het gelet op de hiervoor genoemde bijzondere kwetsbaarheid van jongeren beneden de leeftijd van achttien jaar gewenst is langs deze weg de mogelijkheid om een huwelijk te sluiten voor personen onder de achttien jaar open te houden. Denkbaar is ook om de wens van de minderjarige moeder van zestien jaar en ouder om haar eigen kind te verzorgen en op te voeden op een andere wijze wettelijk mogelijk te maken, bijvoorbeeld door een andere (meerderjarige) persoon met de tijdelijke voogdij over het kind van de vrouw te belasten en de minderjarige moeder en/of minderjarige vader het kind te laten opvoeden.

Daarnaast is het de Raad opgevallen dat het doen vervallen van de uitzonderingen van artikel 1:31 lid 2 en 3 BW in samenhang met de meerderjarigverklaring van art. 1:253ha BW leidt tot ongelijkheid tussen minderjarige vrouwen en minderjarige mannen. De meerderjarigverklaring staat immers alleen open voor minderjarige vrouwen en niet ook voor minderjarige mannen, terwijl het onder de huidige wet voor beiden in uitzonderingsgevallen mogelijk was om te trouwen. Uit de memorie van toelichting blijkt dat het jaarlijks weliswaar om slechts één à twee minderjarige jongens gaat die met een beroep op de huidige uitzondering trouwen, niet valt in te zien waarom de uitzonderingsmogelijkheid voor minderjarige mannen om te trouwen geheel moet vervallen, terwijl deze uitzonderingsmogelijkheid voor minderjarige vrouwen moet blijven bestaan. Mocht de staatssecretaris vasthouden aan de maatregel genoemd onder punt twee, dan beveelt de Raad aan om deze ongelijkheid op te heffen.

Tot slot merkt de Raad op dat de door de staatssecretaris voorgestelde maatregel mogelijk leidt tot een toename van het aantal verzoeken bij de kinderrechter tot meerderjarigverklaring. De praktijk moet hierop vanzelfsprekend worden toegerust.

Erkenning van in het buitenland gesloten huwelijk van een minderjarige

Voorgesteld wordt tevens om erkenning te onthouden aan een buiten Nederland gesloten huwelijk, indien deze erkenning kennelijk onverenigbaar is met de openbare orde en in ieder geval indien één van de echtgenoten op het moment van de huwelijksluiting de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt (voorgesteld artikel 10: 32 sub c BW). Erkenning wordt

niet onthouden als de echtgenoten op het moment van erkenning beiden de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt. In de memorie van toelichting wordt als motivatie voor deze wijziging ten eerste gesteld dat een huwelijk tussen kinderen of tussen een kind en een volwassene tegenwoordig strijdig zijn met de Nederlandse opvattingen over het Nederlandse huwelijksrecht (p. 12).

Ten tweede wordt in de memorie van toelichting verwezen naar het Verdrag geldigheid huwelijken (p. 9).² Hoofddregel op grond van dit verdrag is dat een in het buitenland rechtsgeldig gesloten huwelijk in verdragsstaten wordt erkend (artikel 9). Een uitzondering hierop is onder andere het huwelijk dat is gesloten met een persoon die niet de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt en waarvoor geen ontheffing is verleend: erkenning aan een dergelijk huwelijk kan worden onthouden (artikel 11). Daarnaast kan erkenning van een huwelijk ook worden geweigerd als dit huwelijk kennelijk onverenigbaar is met de openbare orde van een land, de zogenaamde openbare orde exceptie (artikel 14). De opsomming van artikel 11 Verdrag geldigheid huwelijken is destijds niet overgenomen in artikel 10:32 BW. Uit het toelichtend rapport bij het Verdrag geldigheid huwelijken blijkt dat het de bedoeling van de verdragsopstellers was van zowel artikel 11 als artikel 14 om de daarin opgenomen openbare orde exceptie slechts met grote terughoudendheid te gebruiken.³

In de memorie van toelichting wordt betoogd dat - teneinde de wetstoepasser behulpzaam te zijn en de rechtszekerheid te bevorderen - in het voorgestelde artikel 10:32 zal worden verduidelijkt in welke situatie de openbare orde in ieder geval in de weg staat aan erkenning en in welke situaties mankementen die aan de totstandkoming van het huwelijk kleefden als gevolg van latere gebeurtenissen gerepareerd zijn. Ook dit vormde aanleiding in dit artikel expliciet op te nemen dat erkenning kan worden onthouden aan een huwelijk met een minderjarige.

² Verdrag inzake de voltrekking en de erkenning van de geldigheid van huwelijken, Verdrag van 14 maart 1978, Trb. 1987, 137.

³ Ook de Staatscommissie voor het internationaal privaatrecht benadrukt in haar advies over de voorgenomen civielrechtelijke maatregelen ter zake van huwelijkszaken dat artikel 11 van het Verdrag geldigheid huwelijken dat van de ruimte die dat artikel biedt, met grote terughoudendheid gebruik dient te worden gemaakt. Dat wil zeggen: alleen als de Nederlandse openbare orde dat zonder twijfel vergt.

Standpunt Raad

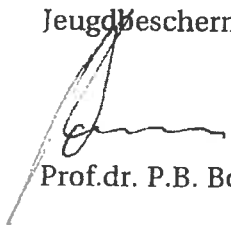
De Raad merkt op dat niet is gebleken dat sprake is van onduidelijkheid over de toepassing van de openbare orde exceptie bij wetstoepassers, noch is gebleken dat sprake is van rechtsongelijkheid. Opvallend is dat het onderhavig conceptwetsvoorstel juist het gebruik van de openbare orde exceptie lijkt op te rekken, terwijl zowel de opstellers van het Verdrag geldigheid huwelijken als de Staatscommissie voor het internationaal privaatrecht hebben gepleit voor terughoudend gebruik daarvan.

Daarnaast merkt de Raad op dat, indien de staatssecretaris wenst vast te houden aan de onder punt twee voorgestelde maatregel, er sprake is van een inconsistentie. In de voorgestelde regeling blijft voor de zestien- en zeventienjarige vrouw immers de mogelijkheid bestaan om zich in Nederland meerderjarig te laten verklaren en te trouwen, in het geval zij zwanger is en de kinderrechter de meerderjarigverklaring in het belang van de vrouw en het kind acht. Met het vervallen van de uitzonderingsmogelijkheden van artikel 1:31 lid 2 en 3 BW is het weliswaar moeilijker voor zestien- en zeventienjarigen in Nederland om te trouwen, maar blijft deze mogelijkheid voor hen wel bestaan via de weg van de meerderjarigverklaring.

De Raad stelt daarom voor artikel 10: 32 sub c BW zodanig aan te passen, dat erkenning van in het buitenland rechtsgeldig gesloten huwelijken van zestien- en zeventienjarigen niet wordt onthouden, indien het huwelijk hier te lande mogelijk zou zijn op grond van een meerderjarigverklaring. Op deze wijze is het artikel in lijn met de geldende Nederlandse opvattingen van het Nederlandse huwelijksrecht en met de gedachte achter het Verdrag geldigheid huwelijken.

Erop vertrouwend u hiermee van dienst te zijn geweest,

Hoogachtend,
namens de Raad voor Strafrechtstoepassing en
Jeugdbescherming

Prof.dr. P.B. Boorsma, algemeen voorzitter